

W stylu Comeniusa

Tamara Hachulska

Polish-Italian Picnic – Learning about Distinctive Characteristics of Our Regions / Piknik polsko-włoski – poznajemy osobliwości naszych regionów to dwustronny projekt językowy programu Comenius, realizowany w latach 2008–2010 przez XI Liceum Ogólnokształcące im. K. I. Gałczyńskiego w Kielcach. Projekt został wybrany jako przykład dobrej praktyki przez polską Narodową Agencję Programu „Uczenie się przez całe życie” (2010), został też zauważony i doceniony przez Komisję Europejską jako jeden z 33 najlepszych projektów realizowanych w latach 2007–2013. Przyznano nam specjalne wyróżnienie w postaci znaku jakości *Star Projects*. Nasza szkoła została uhonorowana tą nagrodą jako jedyna w województwie.

Nowa jakość

Przez wiele lat bezskutecznie szukałam możliwości organizowania międzynarodowych wymian uczniowskich. Najsilniejszym bodźcem okazały się przykłady bardziej doświadczonych nauczycieli z innych szkół i ich zapewnienia, że projekt nie tylko nie utrudnia ich codziennej pracy, ale wręcz nadaje jej inny wymiar i jakość, a świadomość uczestniczenia w ciekawej inicjatywie motywuje do pracy zarówno uczniów, jak i nauczycieli. Zachęta i pomoc lokalnych trenerów Comeniusa były także bardzo skuteczne; początkowe onieśmienie szybko zmieniło się w entuzjazm i otwartość na niemal każde wyzwanie. Z nauczycielkami Moniką Sokalską, Iwoną Kłos, Edytą Kolaśką i Agnieszką Godzik-Gad stworzyliśmy sprawny zespół, który pracował twórczo i efektywnie. Nawiązałyśmy kontakt ze szkołą Liceo Ginnasio Statale Francesco Petrarca w Arezzo (w Toskanii) we Włoszech i napisałyśmy wniosek o dwustronny projekt językowy, choć ten rodzaj współpracy był powszechnie uznawany za bardziej wymagający, trudniejszy i rzadziej realizowany niż inne. Co więcej – polska strona została koordynatorem projektu.

Pierwsze posiedzenie rady pedagogicznej, na którym podałam informację, że dostaniemy dofinansowanie, odbyło się w zupełnie nowym stylu – dopiero później nazwanym comeniusowskim. Były owocowe koreczki w kolorach flagi włoskiej (kiwi, banan, truskawka) przygotowane przez moich uczniów, wszyscy śpiewaliśmy *Volare* Domenico Modugno. Nikt nie uzupełniał dziennika, ucichły rozmowy, wszyscy wpatrzeni byli w prezentowane zdjęcia. Zgodnie z nazwą, projekt *Piknik polsko-włoski - poznajemy osobliwości naszych regionów* zakładał, że uczniowie regionu świętokrzyskiego i tokańskiego lepiej poznają lokalną kulturę, tradycje, sztukę kulinarną, a także docenią uroki miejsc, w których mieszkają. Mogli tego dokonać w czasie dziesięciodniowych wizyt roboczych, w których jednorazowo uczestniczyły grupy 20 uczniów. Obie wymiany uczniowskie, w październiku 2009 r. w Arezzo i w kwietniu 2010 r. w Kielcach, były bogato wypełnione działaniami przygotowanymi w ciągu dwóch lat trwania projektu.

Działaliśmy proregionalnie

Aktywnie zwiedzaliśmy typowe dla regionów miejsca: uczniowie występowali w roli przewodników, dzielili się z gośćmi swoją wiedzą o regionie, wcześniej jednak musieli sami tę wiedzę zdobyć; używaliśmy opracowanych przez siebie kart pracy, map i wskazówek do *treasure hunt* (poszukiwania

skarbów) lub gier miejskich. Stworzyliśmy multimedialne prezentacje na temat obu krajów, regionów i miast, a także leksykon osobliwości, w którym każda litera alfabetu odnosiła się do jednego elementu charakterystycznego dla Toskanii lub Ziemi Świętokrzyskiej. Organizowaliśmy wystawy regionalnych produktów żywnościowych, sztuki ludowej oraz współczesnego życia regionu; w ten sposób nie tylko promowaliśmy kraj, lecz także pozbywaliśmy się kompleksów i wzmacnialiśmy w sobie świadomość własnego bogactwa kulturowego.

Działaliśmy twórczo

Nastawiając się na kreatywność i inwencję, stworzyliśmy logo, hasła i plakat reklamujący projekt. Zorganizowaliśmy warsztaty plastyczne, w czasie których utrwalaliśmy pejzaże świętokrzyskie i tokańskie w fotografii, grafice, filmie i na plakacie. Wszystkie prace zaprezentowane zostały na wystawie *Mój region*. Przygotowaliśmy wspólne przedstawienie teatralne ukazujące legendy i tradycje regionów. Dało ono uczestnikom możliwość wyrażenia siebie przez ruch sceniczny, taniec, żywe słowo, humor. Wspólnie czytaliśmy po polsku, angielsku i włosku poezję patronów obu szkół: Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego oraz Francesco Petrarci. Przygotowywaliśmy programy artystyczne w czasie wizyt oraz wielu spotkań promujących projekt, podczas których uczniowie mogli w pełni zaprezentować swoje talenty muzyczne.

Działaliśmy społecznie

Pobyty uczniów u rodzin włoskich, a później przyjmowanie gości w polskich domach, w tym wspólne gotowanie, udział w życiu rodzinnym, bezpośrednie rozmowy, pozwalały poznać realia życia rówieśników. Ciekawe były spostrzeżenia dotyczące np. różnic w żywieniu: skromne śniadania włoskie, czyli kawa i herbatnik lub słodki rogalik, oraz bardzo późne i duże kolacje. Tym, co nas łączy, jest to, że polskie i włoskie mamy są bardzo opiekuńcze i dla wszystkich rodzina jest prawdziwą wartością. Jeśli chodzi o wspomnienia ze szkoły w Arezzo i odbytych tam lekcji, to wszyscy polscy uczestnicy podkreślali, że doświadczenie uczenia się w budynku z XVI wieku było bezcenne.

Parla italiano?

W dwustronnym projekcie programu Comenius ważną rolę odgrywała edukacja językowa, bowiem każda ze szkół musiała

wykazać się wieloma działaniami promującymi nauczanie języka polskiego i włoskiego. A oto osiągnięcia naszego liceum:

1. 30-godzinny kurs językowy prowadzony przez trzy młode włoskie wolontariuszki przebywające w Kielcach. Zajęcia miały bardzo atrakcyjną formę – nauka przez zabawę, ćwiczenia bazujące na rzeczywistych sytuacjach i z użyciem rekwizytów; poznanie i utrwalenie słownictwa odbywało się poprzez tworzenie plakatów tematycznych, gier, multimediów.
2. Zakupienie do czytelnicy szkolnej multimedialnego kursu języka włoskiego, umożliwiającego samodzielną naukę. Mogli z niego korzystać nie tylko uczestnicy projektu, lecz także pozostali uczniowie i nauczyciele szkoły.
3. Umieszczenie na terenie szkoły dwujęzycznych plakietek z nazwami pomieszczeń oraz napisami informacyjnymi, co pozwalało na kontakt z językiem obcym na co dzień.
4. Stworzenie specjalnej witryny Klubu Comenius oraz Klubu Polsko-Włoskiego, na której zamieszczane były nie tylko informacje dotyczące działań projektowych, kolejnych spotkań i akcji, lecz także ekspozycje tematyczne i leksykalne pomagające w utrwaleniu słownictwa. Uczniowie dokonywali wyboru treści, dbali o walory artystyczne i edukacyjne wystaw.
5. Organizowanie cyklicznych spotkań z zaprzyjaźnioną włosko-polską rodziną mieszkającą w naszym mieście, podczas których uczestnicy Klubu Comenius mieli okazję poznać kulturę i historię Włoch, a także życie codzienne i obyczaje współczesnych Włochów.
6. Zorganizowanie w pobliskim przedszkolu i szkole podstawowej Dnia Włoskiego, podczas którego goście z Włoch uczyli młodszych kolegów piosenek i rymowanek w języku włoskim.
7. Efekty naszych działań widoczne były w trakcie wizyty projektowej we Włoszech: nasi uczniowie oraz nauczyciele z przyjemnością używali poznanych wyrażen i zwrotów, z satysfakcją rozpoznawali napisy i szyldy w sklepach, na dworcu czy w szkole. Wprawdzie nie osiągnęliśmy biegłości w tym języku, ale zdobyliśmy podstawy, a niektórzy dostrzegli u siebie nowe zdolności językowe. Jedna z nauczycielek XI LO, zachęcona postęпами, kontynuowała naukę na poziomie B1.

Szkolenie z języka polskiego w partnerskiej szkole w Arezzo przebiegało podobnie, choć niełatwo było tam znaleźć Polaków chętnych do prowadzenia kursu. Na szczęście udało

się przekonać studenta z Polski uczestniczącego w programie Erasmus na uniwersytecie we Florencji. Pomogliśmy w zdobyciu multimedialnego kursu języka polskiego dla obcokrajowców. Nie byliśmy zaskoczeni, gdy nasi włoscy przyjaciele stwierdzali, że język polski okazał się dla nich bardzo trudny.

Zainspirowana metodą LDL (uczenie się poprzez nauczanie) oraz zgodnie z zasadą „potrzeba jest matką wynalazków”, zaproponowałam polskim i włoskim uczniom nagrywanie krótkich filmów prezentujących słowa i zwroty w ojczystych językach, a także scenek rozgrywanych w naturalnych warunkach: w domu, szkole, sklepie, na przystanku autobusowym itd. Następnie wymienialiśmy się powstałym materiałem, który był odtwarzany w czasie lekcji lub spotkań Klubu Comenius.

Czy było warto?

Dla niewtajemniczonych realizacja projektu to tylko możliwości wyjazdów. Natomiast ci zaangażowani widzieli pełen obraz: trud znalezienia szkoły partnerskiej, dziesiątki e-maili wysłanych do partnerów, długi proces pisania wniosku, odniesienie się do wszystkich najważniejszych kryteriów, czas oczekiwania i niepewność, czy wniosek zostanie zaakceptowany, odpowiedzialność, gdy to już nastąpiło.

Po przyznaniu grantu niezwykle ważne było umiejętne koordynowanie prac nad realizacją poszczególnych działań projektowych: wybór uczniów, przekonanie nauczycieli, organizacja wizyt w Polsce, pokonywanie barier językowych i kulturowych w czasie wizyt w partnerskich szkołach, aktywny udział w tworzeniu produktów, prowadzenie dokumentacji, pisanie raportów. Na zakończenie działań projektowych zawsze pojawia się refleksja: jaki sens miał włożony przez nas wysiłek? O tym, jak ważny był projekt dla życia szkoły, nauczycieli czy uczniów, świadczy trwałość i użyteczność jego rezultatów.

To, co zostało

Zależało nam na tym, aby działania podejmowane w ramach projektu były wykorzystywane w ciągu dwóch lat jego realizacji, ale również, żeby wykorzystać ich praktyczny wymiar. Gdyby po zakończeniu realizacji projektu jego efekty-produkty odłożone były do szuflad lub pozostały tylko w plikach w komputerze, idea partnerskich projektów szkół byłaby bardzo zubożona. Tylko dalsze życie rezultatów i produktów po zakończeniu projektu nadaje prawdziwy sens naszym wysiłkom. Owe rezultaty to:

1. Słowniczek wyrazów i zwrotów komunikacyjnych w języku polskim, włoskim i angielskim w formie wygodnych zakładki do książek, bardzo przydatnych w czasie wyjazdu, ale także przy okazji wizyt innych gości zagranicznych w naszych szkołach.
2. Leksykon multimedialny osobliwości regionów świętokrzyskiego i toskańskiego, który był wykorzystywany na lekcjach języka angielskiego w klasach o profilu turystycznym i który znajduje się w wyposażeniu biblioteki szkolnej.
3. Zestaw kart pracy do aktywnego zwiedzania Kielc, typu *treasure hunt*, opracowany do wykorzystania w czasie wizyty partnerów włoskich w Polsce (kwiecień 2010 r.), następnie udoskonalony i używany we wszystkich pozostałych projektach oraz w grze miejskiej podczas Europejskiego Dnia Języków Obcych zorganizowanego w Kielcach (wrzesień 2013 r.).
4. Scenariusz wizyty jako gotowy do użycia materiał edukacyjny.
5. Pamiątkowe teczki informacyjno-promocyjne opatrzone zdjęciami projektu oraz tekstami uczestników i lokalnych władz oświatowych, które to teczki znalazły praktyczne zastosowanie i świetnie służą kolejnym rocznikom absolwentów, a także gościom odwiedzającym szkołę.
6. Banery i plakaty przedstawiające działania i rezultaty projektu, wyeksponowane w głównym korytarzu szkoły, które nadal skutecznie promują program Comenius (Partnerskie Projekty Szkół) oraz inspirują innych do podejmowania podobnych inicjatyw w przyszłości.

Wielką wartością udziału w projektach było doświadczenie i wiedza zdobyte przez młodzież i kadre nauczycielską. Zajmowanie się szeroką tematyką rozwijało nas intelektualnie. Planowanie wydatków uczyło gospodarności i elastyczności. Doświadczenie w pisaniu wniosków i wykorzystywaniu środków unijnych zachęcało do tworzenia nowych partnerstw i udziału w nowych akcjach, np. indywidualnych wyjazdach kadry nauczycielskiej.

Zdobywaliśmy nowe umiejętności: nauczyciele doskonalili język angielski, którym musieli się posługiwać nie tylko angliści; młodzież uczyła się nie tylko języka angielskiego, lecz także włoskiego, a świadomość tego, że rówieśnicy z innego kraju uczą się języka polskiego, była powodem do dumy i podnosiła poczucie własnej wartości. Poznawaliśmy także nowe formy TIK, które były niezbędne w naszych projektach: skype, blog czy film. Wypracowaliśmy skuteczne metody pracy w zespole: Klub Comeniusa, międzynarodowe zespoły działaniowe uczniów i nauczycieli, zespół koordynatorów. Wspólnie stworzyliśmy bazę dokumentów, wzorów zaświadczeń i ankiet,

co bardzo ułatwiało obieg informacji, a praca nad dokumentacją w kolejnych projektach odbywa się znacznie sprawniej.

Doświadczenie i przyjaźń

Dla kilku uczestników z XI Liceum, którzy kształcili się jednocześnie w szkołach muzycznych, projekt był szczególnie ważnym doświadczeniem pozwalającym na lepsze zrozumienie kultury Włoch, naukę języka włoskiego, występy poza granicami kraju. Obecnie z sukcesami kontynuują oni naukę i karierę artystyczną. Jednemu z uczniów projekt dał możliwość sprawdzenia swoich sił jako tłumacz języka włoskiego w bardziej oficjalnych sytuacjach. Odniesiony sukces pomógł mu w podjęciu decyzji o kierunku dalszej nauki.

Wszyscy uczestnicy dowiedzieli się czegoś nowego o sobie, poczuli się mocniejsi, bardziej dowartościowani, walczyli ze stereotypami, pozbywali się kompleksów, zmieniali się na naszych oczach. Byliśmy z nich dumni.

Hasłem projektu było: *Comenius – porozumienie kultur*, lecz naszą współpracę określamy raczej jako „porozumienie serc”. Wizyta młodzieży włoskiej przypadła na czas żałoby narodowej: 10 kwietnia 2010 r., w czasie wycieczki do Warszawy, młodzi Włosi widzieli tłumy Polaków przeżywających katastrofę samolotu prezydenckiego w Smoleńsku. Mówili: *Współczuliśmy i rozumieliśmy, co przeżywają Polacy*. Dnia 12 kwietnia wspólnie przygotowaliśmy program refleksyjny z muzyką Chopina i Schumanna, minutą ciszy uczciliśmy zmarłych, czarne wstążki noszone przez wszystkich uczestników symbolizowały moment zadumy i integracji. Gdy 18 kwietnia nasi partnerzy mieli trudności z opuszczeniem Polski z powodu odwołania lotów ze względu na pył wulkaniczny, polskie rodziny uspokajały: *Możecie do nas wrócić i przeczekać*. Podobne współczucie i zrozumienie wykazali uczniowie szkoły włoskiej, gdy nasz region nawiedziły powodzie w maju 2010 r. Nasi włoscy partnerzy dzwoniли wtedy, by sprawdzić, czy u nas wszystko w porządku.

Szczególne podziękowania dla Marii Bednarskiej, Macieja Długosza, Mirosławy Banak i Lidii Ciupy za pomoc przy realizacji projektu.

Tamara Hachulska

Nauczycielka języka angielskiego od 22 lat. Od 2012 r. doradca metodyczny w Samorządowym Ośrodku Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, od 2007 r. szkolna koordynatorka trzech projektów wielostronnych programu „Uczenie się przez całe życie”.